

ONTMOETING IN SOPHIAHOF

INTERVIEW REGGIE BAAY - DEEL 1

foto: Fjodor Buis

Reggie Baay (1955) studeerde Nederlands en geschiedenis in zijn geboortestad Leiden. Hij specialiseerde zich in de koloniale en postkoloniale literatuur en geschiedenis. Recent was Reggie Baay te zien in de Nieuw Licht-documentaire: Het Rijksmuseum en de slavernij, in een landelijk dagblad werd hij gevraagd naar zijn mening over het al dan niet aanbieden van excuses voor het slavernijverleden. We kennen Reggie Baay van imponerende boeken als *De njai*, *Het kind met de Japanse ogen* en het in 2015 verschenen *Daar werd wat gruwelijks verricht*. Op 9 februari jl. kwam zijn nieuwste boek *Het lied van de goden* uit. Daarnaast is Reggie Baay lid van het Comité van Aanbeveling van Stichting Pelita. In het eerste deel van het interview gaat Reggie Baay vooral in op de slavernij als onderdeel van onze geschiedenis, ook de Indische geschiedenis. In het tweede deel, dat in het volgende nummer zal verschijnen gaat hij dieper in op zijn eigen geschiedenis en op de rol die hij weggelegd ziet voor de Stichting Pelita.

We duiken direct in de actualiteit. Van Daar werd wat gruwelijks verricht ligt een heruitgave in de winkels. Kreeg het

in 2015 niet genoeg aandacht? 'Inmiddels wel. Er komt een tentoonstelling in het Rijksmuseum over ons slavernijverleden, met ook aandacht voor de slavernij in de Oost. Het feit dat mijn uitgever heeft besloten om *Daar werd wat gruwelijks verricht* opnieuw uit te geven geeft aan dat er belangstelling voor is, en daar ben ik blij mee. Het is een gedeelde geschiedenis van Nederland en Indonesië, en vergeet niet: het is ook de Indische geschiedenis. Het concubinaat was er niet pas vanaf de negentiende eeuw, maar al vanaf het moment dat de VOC in de archipel landde. Toen de eerste Europeanen aankwamen ontstond dat concubinaat, weliswaar gedwongen, want dat waren slavinnen. Zo werden de eerste Indo's geboren. Veel Indische Nederlanders hebben weinig op met dit onderwerp, en dat kun je ze niet kwalijk nemen, want dat is ook nooit onderwezen. Men wil er vaak verre van blijven, zeker als het gaat om slavernij. Terwijl het óók onze geschiedenis is, en waarom zou je je schamen voor je eigen geschiedenis. Hetzelfde geldt voor de Molukse gemeenschap. De VOC heeft veel tot slaaf gemaakten uit met name Voor-Indië naar de Molukken gebracht, omdat ze mensen nodig hadden voor de kruidnagelproductie. Het ging om duizenden mensen. Dus veel Molukkers zullen ook af stammen van tot slaaf gemaakten.'

Krijgt het wel voldoende aandacht in het onderwijs? Nee, maar wat mij in de discussie stoort is dat er gezegd wordt dat we in het onderwijs meer aandacht moeten besteden aan dat slavernijverleden, maar dat zich dat dan beperkt tot het verhaal in de West, terwijl dat maar een deel van het verhaal is, een kleiner deel zelfs. Als we een deel verzwijgen dan zijn we bezig met geschiedvervalsing. Ik wil geen vinger wijzen, maar dit is de geschiedenis, het fundament waarop wij staan. Je moet weten wat je fundament is.'

Wat was de aanleiding voor je slavernijonderzoek? 'De aanleiding voor mijn onderzoek en boeken is mijn grootmoeder, 'de njai'. Zo kwam ik tegen dat de eerste njais slavinnen waren. Hoe kan het dan dat we

niks weten van die slavernij?. Vooral ook over de omvang ervan. Ik was nieuwsgierig naar mijn eigen familie. Er werd niet over gesproken en daarom ben ik gaan zoeken. Ik respecteer dat zwijgen, maar het heeft geen zin om er boos over te zijn. Ik heb dat nooit gehad. Het is ook bijna nooit onwil geweest, maar vooral onmacht. Kijk niet om in wrok, maar kijk wat je er in positieve zin mee kan. Ik ben gaan studeren, ik ben op zoek gegaan naar de geschiedenis. En in mijn geval heeft juist Letterkunde geholpen. Heel veel van de geschiedenis is eigenlijk vooral via literatuur te achterhalen. De meeste kennis over de njai heb ik uit de letteren gehaald. Dat moet je dan wel decoderen, maar toch... je gaat op een andere manier zoeken naar die kennis. Mijn geschiedenis, die van mijn ouders, daar meer over willen weten, dat is mijn belangrijkste drijfveer geweest. En omdat ik uiteindelijk een leraar ben, wilde ik die kennis ook delen.'

Je schrijft fictie en non-fictie. is dat een voordeel? 'Dat is zo omdat ik dat toevallig kan, en juist voor waar ik over schrijf, de Indische geschiedenis, is dat fantastisch. Ik ben jaren bezig met onderzoek, en als dat dan niet positief ontvangen wordt, dan kun je vreselijk depressief worden of je kunt denken nou ja goed dan, maar ik heb het geschreven, het is er. Het kan gelezen worden. En ik heb de illusie dat het belangrijk is. En op dat onderzoek kunnen anderen voortbouwen. En ik merk nu dat men er jaren later nog op terugkomt, zo ook op dat non-fictie boek over *De njai* (2008).'

Het lijkt ook of de context van De njai en Daar werd wat gruwelijks verricht in de loop van de jaren duidelijker wordt. Dat het met slavernij te maken heeft, kwam eerder toch niet ter sprake? 'Het kwam in het onderwijs niet ter sprake, het werd niet onderzocht. Terwijl het gaat om meer dan een miljoen mensen die tot slaaf gemaakt zijn in de slavernij-periode, door de VOC. Nog los van allerlei mensen die door particulieren tot slaaf gemaakt zijn. Dat men de VOC-mentaliteit zo roemde, dat is vooral gebrek aan kennis.' [red: Uitspraak van minister-president Jan-Peter Balkenende tijdens de Algemene Beschouwingen in ►

2006]. 'De geschiedenis wordt helaas altijd bepaald door de overwinnaar. De VOC heeft ook positieve kanten, maar het beeld is erg eenzijdig. De schaduwkanten komen te weinig aan de orde. En dat moet echt. Ook de slavernij.'

In de Canon van de Nederlandse geschiedenis en in het voortgezet onderwijs komt de slavernij in de Oost niet aan bod? 'Dat klopt. Als je mensen zo weinig meegeeft over de geschiedenis in de koloniën, dan krijg je dat. In ons land leven inmiddels zo'n twee miljoen mensen met een achtergrond in het voormalig Nederlands-Indië. Dat kun je niet verwaarlozen.'

'Afkomst en slavernij... Iedere zwarte Surinamer of Antilliaan weet: mijn afstamming

ligt in Afrika. De connectie daarmee is er direct. Bij Indische mensen is dat veel diffuser. Daar komt nog bij wat ik altijd de *colonial burden* [red. de koloniale last ofwel het koloniale denken] noem: die Aziatische afkomst werd nog wel eens weggemoffeld. Het was in de koloniale tijd niet altijd handig om een Aziatische moeder of voormoeder te hebben. Over het algemeen gold destijds: hoe Europees hoe beter. Dat leidde nogal eens tot het veronachtzamen van de Aziatische afkomst of zelfs tot het afwijzen ervan. Toen mijn boek *De Njai* verscheen, hield ik er rekening mee dat er weerstand zou zijn. En ja, er waren inderdaad nog mensen die 'belast' waren met de *colonial burden*. Inmiddels is dat gelukkig grotendeels aan het wegvallen. Tegenwoordig wil men juist graag weten wat die

afkomst is. Is er geen afwijzing of schaamte, maar wil men juist begrijpen hoe de koloniale wereld in elkaar stak en waar die *colonial burden* vandaan kwam. En dat is natuurlijk fantastisch. Dan wordt het immers niet (meer) doorgegeven, maar kunnen we ons verleden wel beter begrijpen.'